

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus neuvoston asetukseksi eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2024 ja asetuksen (EU) 2023/194 muuttamisesta tiettyjen muilla vesillä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien osalta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus neuvoston asetukseksi eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2024 ja asetuksen (EU) 2023/194 muuttamisesta tiettyjen muilla vesillä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien osalta (E 30/2023 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- kalatalousneuvos Risto Lampinen, maa- ja metsätalousministeriö
- tutkija Tapani Pakarinen, Luonnonvarakeskus
- toiminnanjohtaja Vesa Karttunen, Kalatalouden Keskusliitto
- toimitusjohtaja Kim Jordas, Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- toiminnanjohtaja Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- toiminnanjohtaja Olli Saari, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry
- puheenjohtaja Kalervo Aska, Tornio-Muoniojokiseura ry
- suojeluasiantuntija Matti Ovaska, WWF Suomi

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ympäristöministeriö
- Varsinais-Suomen liitto

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2023 vp

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Kansainvälinen merentutkimusneuvosto (ICES) on antanut tieteellisen neuvonsa Itämeren vuoden 2024 kalastusmahdollisuuksista 31.5.2023. Komissio on antanut sen perusteella ehdotuksen 28.8.2023. Maatalous- ja kalastusneuvosto päättää asiasta kokouksessaan 23.—24.10.2023.

Valtioneuvoston kanta

Peruskanta

Valtioneuvosto kannattaa Itämeren kalastusmahdollisuuksien vahvistamista vuodelle 2024 siten, että kalakantoja hyödynnetään kestävää enimmäistuottoa (Maximum Sustainable Yield, MSY) koskevan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaisesti.

Kalastusmahdollisuudet tulee siten vahvistaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen 2016/1139 Itämeren turska-, silakka- ja kilohailikantoja ja näitä kantoja hyödyntäviä kalastuksia koskevan monivuotisen suunnitelman ja ICES:n niitä koskevan uusimman tieteellisen neuvon perusteella.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen TAC

Valtioneuvosto kannattaa ICES:n neuvon perusteella vuodeksi 2024 ratkaisua, joka perustuu vuosiksi 2022 ja 2023 tehtyjen lohen kalastusta koskevien kalastusrajoitusten jatkamiseen sekä lohenkalastuksen ajalliseen ja alueelliseen täsmäsäätelyyn Ljungan-joen lohikannan nopean elpymisen tukemiseksi. Täsmäsäätelytoimenpiteiden tulee kohdella kaupallista ja vapaa-ajan kalastusta tasapuolisesti.

Komission ehdotuksen mukaisen osa-alueiden 29N ja 30 lohenkalastuksen kieltämisen aiheuttamat vakavat kielteiset vaikutukset kaupalliselle ja vapaa-ajan kalastukselle olisivat kohtuuttomat verrattaessa niitä kalastuskiellon hyvin rajallisiin ja epävarmoihin myönteisiin vaikutuksiin Ljungan-joen lohikantaan.

Valtioneuvosto katsoo, että vuoden 2024 TAC kaupalliselle kalastukselle asetettaisiin 50 000 loheksi siten, että Pohjoisella Itämerellä, Ahvenanmerellä, Saaristomerellä ja Pohjanlahdella (leveyspiirin 59 30'N pohjoispuolella osa-alueilla 29N, 30 ja 31) voidaan neljän merimailin sisäpuolella kutuvaelluksen aikana (toukokuun alun ja elokuun lopun välisenä aikana) kalastaa lohta kohdennetusti. Valtioneuvosto katsoo, että TAC olisi laskettava 50 000 loheen komission esittämästä 53 967 lohesta, jotta otettaisiin huomioon lohen heikko nousu Tornion- ja Simojokeen vuonna 2023.

Lisäksi pyritään siihen, että vuoden 2023 ratkaisun tavoin muut Itämeren jäsenvaltiot sitoutuisivat siirtämään hyödyttömiksi jäävät lohikiintiönsä tarvittavilta osin ylläpitämään Suomen (ja Ruotsin) rannikkokalastusta.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2023 vp

Valtioneuvosto kannattaa lisäksi teknisten kalastussääntöjen jatkamista. Niihin kuuluvat siimojen käyttökielto kaupallisessa kalastuksessa neljän merimailin ulkopuolella Suomenlahtea lukuun ottamatta, enintään yhden eväleikatun lohien pitämisen vapaa-ajankalastajaa ja päivää kohden Itämeren pääaltaalla ja Pohjanlahdella sekä kaiken lohien vapaa-ajankalastuksessa saadun kalan maihin tuominen kokonaisena. Leveyspiirin 59 30'N pohjoispuolella osa-alueilla 29N, 30 ja 31 touko-elokuussa neljän merimailin sisäpuolella lohien vapaa-ajankalastusta ei rajoitettaisi EU-säännöksiin.

Valtioneuvosto edellyttää, että komissio ja jäsenvaltiot valvovat edelleen, että Itämerellä ei harjoiteta laitonta lohienkalastusta ja että lohienkalastuksen edellä mainittua kieltoa Itämeren pääaltaalla noudatetaan.

Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä, että Itämerelle saadaan lohien monivuotinen suunnitelma.

Lisäksi valtioneuvosto katsoo, että kaikki kalastuskuolevuus tulee ottaa huomioon kalastuksen säätelyssä.

Suomenlahden lohien TAC

Valtioneuvosto kannattaa Suomenlahden lohien TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon mukaisesti (11 800) siten, että hylkeiden vahingoittamien lohien sekä vapautettujen alamittaisten (kuolleet) lohien määrä ja arvioitu raportoimaton saalis sekä Venäjän osuus (9,3 %) vähennetään, jolloin EU TAC olisi komission ehdotuksen mukaisesti 10 144 lohta.

Pohjanlahden silakan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon Fmsy vaihteluvälin kutukannan kokoon suhteutetun alarajan ja pistearvon välillä siten, että TAC olisi 48 824—63 049 tonnia (39—21 %:n vähennys vuoden 2023 TAC:sta 80 047 tonnia).

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että Pohjanlahden silakkakannan tieteellisen neuvon tueksi on varattava riittävät resurssit, jotta neuvon laatua pystytään parantamaan. Valtioneuvosto katsoo, että komission ehdotus silakan kohdennetun kalastuksen kieltämiseksi on suhteeton ja riskitiedossa tieteellisen neuvon kanssa.

Suomenlahden ja Itämeren pääaltaan silakan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon Fmsy vaihteluvälin kutukannan kokoon suhteutetun alarajan ja pistearvon välillä siten, että TAC olisi 41 706—52 459 tonnia.

EU:n TAC muodostuisi vähentämällä Venäjän osuus (9,5 %, 3 962 tonnia) ja ottamalla huomioon Riianlahden ja pääaltaan välinen vaellus (41 706—3 962 (Venäjän osuus) 2959 (Riianlahdella pyydettävä pääaltaan silakka) + 902 (pääaltaalla pyydettävä Riianlahden silakka), jolloin EU:n TAC olisi 35 687 tai pistearvolla enintään 45 418 tonnia (50—36 % vähennys vuoden 2023 EU TAC:sta 70 822 tonnia).

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2023 vp

Valtioneuvosto katsoo, että komission ehdotus silakan kohdennetun kalastuksen kieltämiseksi on suhteeton ja ristiriidassa tieteellisen neuvon kanssa.

Riianlahden silakkakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon ja Fmsy vaihteluvälin ala- ja ylärajan välillä siten, että TAC olisi 27 696—41 370 tonnia. Kun otetaan huomioon pääaltaan liittyvä vaellus TAC olisi 30 026 – 43 427 tonnia (35—5 prosentin vähennys vuoden 2023 TAC:sta 45 643 tonnia).

Läntisen silakkakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa ICES:n neuvon ja komission ehdotuksen mukaisesti sivusaalis-TAC:n vahvistamista läntiselle silakkakannalle.

Kilohailin TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon ja Fmsy vaihteluvälin ala- ja ylärajan välillä siten, että TAC olisi 191 075—247 704 tonnia. TAC:n tasossa tulee ottaa huomioon Venäjän osuus (10,08 %) siten, että EU:n TAC olisi 171 815—222 735 tonnia (23—1 % vähennys vuoden 2023 EU TAC:sta 224 114 tonnia).

Valtioneuvosto katsoo, että komission ehdotus kilohailin TAC:n vahvistamiseksi siten, että otetaan huomioon silakan kohdennetun kalastuksen kieltäminen ja että silakalle vahvistetaan sivusaalis-TAC on perusteeton ja ristiriidassa tieteellisen neuvon kanssa.

Itäisen turskakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että turskalle asetetaan vain sivusaalis-TAC aiempien vuosien mukaisesti. Valtioneuvosto myös kannattaa nykyistä kuturauhoitusta (touko-elokuu) ja vapaaajan kalastuksen kieltämistä turskan pääasiallisilla esiintymisalueilla osa-alueilla 24—26. Turskan sivusaaliskiintiön kohdennettu käyttö osana tutkimuskalastusta olisi aiempien vuosien mukaisesti sallittava, jotta turskakannan tilan kehitystä voidaan arvioida. Vaihtoehtoisesti tulee sallia turskaan kohdentuva pienimuotoinen kalastus alle 12 metrin pituisilla muuta kuin trooleja käyttävillä kalastusaluksilla läntisen silakan vuotta 2023 koskevan ratkaisun mukaisesti.

Lisäksi Suomen kannalta on tärkeää, että jäsenvaltiot sitoutuvat edelleen turskaa koskeviin kiintiövaihtoihin niin, että turska ei muodostu pullonkaulalajiksi muiden lajien kalastuksessa niille jäsenvaltioille, joiden turskakiintiöt ovat pienet.

Läntisen turskakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että turskalle asetetaan vain sivusaalis-TAC aiempien vuosien mukaisesti.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2023 vp

Punakampelan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon mukaisesti siten, että TAC on enintään 17 947 tonnia osa-alueilla 22—32 (vuonna 2023 TAC on 11 313 tonnia).

Meritaimen

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että meritaimenen kaupallisen kalastuksen kieltä jatketaan myös vuonna 2024 neljää meripeninkulmaa kauempänä perusviivoista mitattuna.

Yhteisymmärryksen saavuttamiseen tarvittava neuvotteluvara

Valtioneuvosto on neuvotteluprosessin aikana valmis hyväksymään ja valmistelemaan omaaloitteisesti sellaisia ratkaisuja (esim. kalastuksen ajallisia ja alueellisia rajoituksia), jotka ovat ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä kalastuksen ja varovaisuusperiaatteen mukaisia sekä ovat tarpeen poliittisen yhteisymmärryksen saavuttamiseksi ja Suomen tavoitteiden edistämiseksi neuvostossa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tausta

Ympäristövaliokunta korostaa tarvetta Itämeren kalakantojen tilan parantamiseen viitaten aikaisempiin tältä osin yksimielisiin lausuntoihinsa, yhtyy valtioneuvoston kantaan kokonaisuudessaan eri kalakantoja koskevien yksityiskohtien ja neuvotteluvaran osalta ja keskittyy lausunnossaan seuraaviin näkökohtiin:

EU:n yhteisestä kalastuspolitiikasta annetun perusasetuksen 1380/2013 artiklan 2 tavoitteen mukaan kalakantoja tulisi hyödyntää kestävänsä enimmäistuoton MSY:n (Maximum Sustainable Yield) mukaisesti. MSY määritellään kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) suosituksissa kalakannan kutukannan sekä kalakannan kalastuskuolevuuden perusteella. Kalakannan katsotaan olevan MSY-tilassa, kun kutukanta on määriteltyä kokoa suurempi ja kalastuskuolevuus määriteltyä tasoa pienempi. ICES määrittelee lohikantojen MSY-tilaa vaelluspoikastuotannon perusteella. Komissio on aikaisemmasta voimakkaasti poiketen ehdottanut, että silakan kohdennettu kalastus kielletään Pohjanlahdella sekä Itämeren pääaltaalla ja Suomenlahdella. Tämän vuoksi niille vahvistettaisiin ainoastaan sivusaalis-TAC:t (Total Allowable Catches), joiden määrä on ehdotuksessa jätetty auki, kunnes silakan sivusaaliista kilohailin ja muussa kalastuksessa saadaan ICES:ltä pyydetyt lisätiedot. Komissio ehdottaa myös lohenkalastuksen kieltämistä pohjoisella Itämerellä, Saaristomerellä, Ahvenanmerellä, Selkämerellä ja Merenkurkussa.

Silakan kohdennetun kalastuksen kieltä

Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että komission ehdotus silakan kohdennetun kalastuksen kieltämiseksi on suhteeton ja ristiriidassa ICES:n tieteellisen neuvon kanssa. Komission ehdotus ei ota vakiintuneen toimintatavan mukaisesti asianmukaisesti huomioon ICES:n tieteellistä

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2023 vp

neuvoa, jonka mukaan silakan kalastusta voitaisiin jatkaa rajoitetusti sekä Pohjanlahdella että Itämeren pääaltaalla.

Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin perusteltuna ICES:n tieteellisen neuvon mukaista linjaa vahvistaa Pohjanlahden silakkakannan TAC ICES:n neuvonannon mukaisesti 48 824—63 049 tonniin. Tämä vähennys olisi perusteltu sekä kanta-arvion tulosten että saadun tuoreimman tiedon valossa. Koska suuri osa merkittävimmistä silakkakannan kokoluokista kuoli vuosina 2020—2022 heikon ravintotilanteen aiheuttaman nälkiintymisen takia, on nyt perusteltua noudattaa ICES:n neuvonannon mukaisesti aiempia vuosia pienempää kiintiötä. Alustavien uusimpien näyttöjen mukaan isojenkin silakoiden kunto näyttää kuitenkin vahvistuneen lähelle kymmenen viime vuoden keskiarvoa eli hyvälle tasolle ja silakkakannan biomassassa on todennäköisesti suurempi kuin keväällä on arvioitu, kun niiden kuntokerroin on arvioitua suurempi.

Valiokunta korostaa, että ICES:n tieteellinen neuvo muodostaa ainoan kestävä pohjan kalastusmahdollisuuksien vahvistamiselle, joten on tärkeää jatkaa johdonmukaisesti tukeutumista siihen. Valiokunta korostaa siten oikea-aikaisen ja riittävän luotettavan tieteellisen tiedon merkitystä kalakantojen sääntelyä koskevan päätöksenteon pohjana. Lähtökohtana on Itämeren kalastusmahdollisuuksien vahvistaminen vuodelle 2024 siten, että kalakantoja hyödynnetään kestävää enimmäistuottoa koskevan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisesti. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi jatkaa johdonmukaisesti sen tukemista, että päätökset pohjautuvat ICES:n tieteelliseen neuvoon, viesti komissiolle tästä on yhdenmukainen ja neuvotteluja jatketaan kaikilla tasoilla aktiivisesti silakan kalastusmahdollisuuksien turvaamiseksi valtioneuvoston kannan mukaisesti.

Valiokunta toteaa, että ICES tutkijoista koostuvana tieteellisenä toimielimenä kehittää työtään jatkuvasti tieteellisistä lähtökohdista. ICES myös tarkastelee kalakantojen viitearvoja 3—5 vuoden välein ja on viimeksi viime talvena laskenut silakkakannan viitearvot uudelleen. Silakalle on laadittu monivuotinen hoitosuunnitelma, johon voidaan osaltaan tukeutua. ICES myös arvioi suosituksiaan varovaisuusperiaatteen mukaisesti. Kalakanta-arvioiden ohella ICES laatii ekosysteemi-arvioita, joita laadullisena tarkasteluna voidaan ottaa huomioon neuvonannossa. Komissio rahoittaa sekä neuvonannon laatimista että tiedonkeruuhjelmaa tarvittavien näyttöjen keräämiseen, jotta jäsenmaat pystyvät vastaamaan ICES:n tietotarpeisiin.

Valiokunta on aikaisemmin kiinnittänyt huomiota siihen, että kalakantojen tilan analysoimiseen ja mallintamiseen tarvittavat tiedot saadaan usein hieman viipeellä, jolloin varovaisuusperiaatteen perusteella asetettavat kiintiöt ovat voineet vaihdella vuosittain paljon, mikä on ennakoitavuuden puuttuessa vaikeuttanut kalastusta kestävämmän paljon. Ammattikalastajien lisäksi tällä on merkittävää vaikutusta kalan kasvatukseen ja kalakauppaan. Valiokunta onkin korostanut, että vakaampi tieto alueellisista kalakannoista voisi mahdollistaa johdonmukaisemman kalastuskiintiöiden asettamisen pienemmillä vuosittaisilla vaihteluilla. Tieteellistä neuvoa kalakannoista on tärkeää edelleen aktiivisesti kehittää. Työhön tulee siten turvata riittävät resurssit, sillä esimerkiksi ilmastonmuutos lisätessään ääreviä sääilmiöitä voi vaikuttaa pitkällä aikavälillä välillisesti kalakantojen tilaan merkittävästi. Tieteellisen arvion kannalta on olennaista, että esimerkiksi silakan osalta emokannan koko ei ratkaise syntyvän vuosiluokan kokoa, vaan suurempi merkitys on meriluonnon olosuhteilla poikasten kuoriutuessa. Luonnonvarakeskus on tuonut esiin, että ICES:n neuvo ei ota huomioon kalakantojen välisiä suhteita, kuten kilpailua samasta ravinnosta

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2023 vp

silakan ja kilohailin välillä. Kalastuksen sääntelyssä tulee ottaa paremmin huomioon sääntelyn kohteena olevien kalalajien vaikutukset muihin lajeihin ja koko ekosysteemiin.

Valiokunta toteaa, että kestävä kalakannan hyödyntäminen on myös kalastuselinkeinon harjoittajien elinehto. Jos silakkakanta heikkenee merkittävästi, on varauduttava myös kalastuksen loppettamiseen. Valiokunta korostaa, että kuten edellä on perusteltu, nykyisessä tilanteessa Pohjanlahden ehdottomalle kalastuskiellolle ei kuitenkaan ole ICES:n mukaan perusteita, ja siksi on perusteltua tuoda esiin myös ehdotuksen huomattavan kielteiset sosioekonomiset vaikutukset. Silakka on selkeästi merialueen taloudellisesti merkittävin kalalaji, joten ehdotuksen toteutuminen aiheuttaisi merkittäviä suoria taloudellisia ja muita sosioekonomisia menetyksiä. Silakkasaaliin määrä oli vuonna 2022 noin 68 miljoonaa kiloa ja arvo kalastajahinnoin 15 miljoonaa euroa, silakkaa kalastavia kaupallisia kalastajia oli yhteensä 235. Vuonna 2021 merialueella toimi 29 troolikalastusyritystä, joiden henkilöstömäärä oli 82. Silakan kalastuksen loppumisen myötä menetettäisiin ns. Itämerirehun (eli pääosin Itämeren silakasta valmistettuun kalajauhoon perustuva kalankasvatusrehu) kiertotalousratkaisun myönteinen vaikutus Itämereen. Samalla menetettäisiin ravinteita poistava vaikutus eli 350 tonnia fosforia/vuosi. Kielto olisi myös ristiriidassa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kanssa, jonka tavoitteena on jatkaa kotimaisen kalan edistämishojelman toimeenpanoa. Tavoitteena on myös parantaa ammattikalastajien toimintaedellytyksiä ja vähentää kalankasvatuksen ravinnepäästöjä kiertotaloutta hyödyntämällä. Kotimaisen kalan hyödyntämisen edistäminen on ympäristön kannalta kestävää ja kaikkien toimien tulisi tukea tätä tavoitetta.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohi

Valiokunta, yhtyen valtioneuvoston kantaan, kannattaa ICES:n neuvon perusteella vuodeksi 2024 ratkaisua, joka perustuu vuosiksi 2022 ja 2023 tehtyjen lohen kalastusta koskevien kalastusrajoitusten johdonmukaiseen jatkamiseen sekä lohenkalastuksen ajalliseen ja alueelliseen täsmäsääntelyyn Ruotsin Ljungan-joen lohikannan nopean elpymisen tukemiseksi. Kaupallista ja vapaa-ajan kalastusta tulee kohdella tasapuolisesti. Valiokunta katsoo, että erityistä huolta aiheuttaa lohen tämän vuoden heikko nousu Tornionjokeen ja Simojokeen, ja myös saaliit rannikkokalastuksessa ja joissa ovat jääneet pieniksi. Varovaisuusperiaatteen mukaiset toimet kantojen tukemiseksi ja kiintiöiden lisäksi teknisten kalastussääntöjen jatkaminen ovat siten tarpeen.

Komission esittämä lohenkalastuksen kieltäminen osa-alueilla 29N ja 30, eli pohjoisella Itämerellä, Saaristomerellä, Ahvenanmerellä, Selkämerellä ja Merenkurkussa aiheuttaisi huomattavia menetyksiä kaupallisille kalastajille. Lohi on rannikon kalastajille keskeinen saalislaji, joka toimii tärkeänä perustana muullekin kalastukselle. Kalastuskieltoa olisi vaikeaa korvata muiden lajien kalastusta lisäämällä, mikä heikentäisi edelleen rannikkokalastuksen toimintaedellytyksiä ja kotimaisen kalan tarjontaa. Komission ehdotuksen mukainen kielto rajoittaisi myös pääosan lohen vapaa-ajan kalastuksesta Suomen merialueilla. Perämerelle jää vain vähäistä vetouisteluun sopivaa merialuetta. Rajoituksella olisi merkittäviä välillisiä vaikutuksia kalastusmatkailuyritysten, kalastusvälineiden, vieheiden sekä matkailu- ja majoituspalveluiden myyntiin Manner-Suomessa ja erityisesti Ahvenanmaalla.

Valiokunta pitää tärkeänä korostaa valtioneuvoston kannan mukaisesti sitä, että komission ja jäsenvaltioiden tulee edelleen valvoa, että Itämerellä ei harjoiteta laitonta lohenkalastusta ja että lo-

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2023 vp

henkalastuksen kieltoa Itämeren pääaltaalla noudatetaan. Vaikka tavoite on osoittautunut haasteelliseksi, on tärkeää edelleen tavoitella sitä, että Itämerelle saadaan lohenkalastuksen monivuotinen suunnitelma. Kaikki kalastuskuolevuus tulee ottaa huomioon kalastuksen sääntelyssä.

Valiokunta painottaa, että EU:n kalastuskiintiösääntelyn lisäksi tarvitaan kansallisia toimia erityisesti lohikantojen tilan parantamiseksi. Keskeisiä toimia ovat vaelluskalojen reittien kunnostaminen ja nousuesteiden poistaminen, tärkeiden elinympäristöjen kunnostaminen ja kutualueiden rauhoittaminen. Tarvittaessa tulee ottaa käyttöön kalastusrajoituksia myös jokisuualueilla. Valiokunta korostaa tarvetta toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjauksia muun muassa virtavesien ennallistamisesta sekä NOUSU-ohjelman jatkamisesta ja kehittamisestä. Hallitusohjelman mukaan kalatie- ja lohistrategiat päivitetään ja vähämerkityksellisiä vesivoimaloita puretaan ja vesistöjä palautetaan luonnontilaan. Resurssit tulee kohdistaa kalojen luontaisen elinkierron vahvistamiseen ja pyynnin kohdistamiseen evälekattuihin istutettuihin lohiin. Lohikantoja voidaan suojella myös tehostamalla hyljevahinkojen ehkäisemistä ja korvaamista tukemalla vahinkoja ehkäiseviä pyydyksiä, tekniikoita ja käytänteitä sekä sääntelemällä kokonaiskestävästi hyljekantojen kokoa.

Itämeren tilan parantaminen

Valiokunta korostaa tarvetta toimiin Itämeren tilan parantamiseksi. Ylikalastus on johtanut monien kalakantojen heikkoon tilaan, mutta meren paikoin heikko tila heikentää entisestään kalojen kykyä selviytyä loisista ja kalataudeista. Itämeren tila on huolestuttava ja kielteiset vaikutukset näkyvät ravintoverkon eri osissa. Tilaa heikentävät ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitus, elinympäristöjä ja lajien tilaa heikentävät toimet kuten ruoppaukset, ruoppausmassojen läjitykset, vesirakentaminen, vieraslajit, kalastus, kalastuksen sivusaaliksi joutuminen, roskaantuminen ja vedenalainen melu. Voimakkain rannikkovesien ja avomeren tilaa heikentävä paine on liiallinen ravinnekuormitus ja siitä aiheutuva rehevöityminen.

Toimia Itämeren suojelemiseksi on tehostettu, mutta tulosten saavuttaminen on hidasta. Vesien suojelun tehostamisohjelman tavoitteena on vähentää maatalouden ravinnepäästöjä vesistöön myös uusilla innovatiivisilla keinoilla. Näistä laajin on koko rannikkoalueella toteutettava peltojen kipsikäsittely. Valuma-alueitasoisesti on toteutettu rakennekalkin ja kuitulietteiden käyttöä koskevat tutkimus- ja kehittämishankkeet. Toimia on tehty ja tehdään paljon, mutta ilmastonmuutos vaikeuttaa maalla tehtävien toimien tehoa, kun talvisateiden lisääntyminen paljaan maan aikana lisää valuma-alueen ravinnekuormaa ja pahentaa siten rehevöitymiskehitystä. Suomi voi kuitenkin vaikuttaa omilla toimillaan merkittävästi erityisesti rannikkovesien tilaan.

Kasvava paine merialueiden hyödyntämiseen uusiutuvan energian tarpeisiin voi vaikuttaa tärkeisiin kutualueisiin ja yleisemmin merialueen luonnon monimuotoisuuteen, jonka heikentyminen puolestaan heijastuu kalakantoihin. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että Itämeren tilaan ja odotettavissa oleviin hyödyntämispaineluihin kiinnitetään ajoissa riittävästi huomiota ehkäisten tehokkaasti peruuttamattomien vahinkojen syntymistä.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2023 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 29.9.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenni Pitko vihr
varapuheenjohtaja Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Marko Asell sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Pinja Perholehto sd
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Mikko Polvinen ps
jäsen Tere Sammallahhti kok
jäsen Sara Seppänen ps
varajäsen Ville Väyrynen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos